

Алла Залізник

к. пед. н., доцент кафедри дошкільної освіти

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,

Україна

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В ПРОЦЕСІ ЙОГО ПІДГОТОВКИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У Законі України «Про вищу освіту» зазначається, що «підготовка за напрямами і спеціальностями фахівців усіх освітніх та освітньо-кваліфікаційних рівнів здійснюється за відповідними освітньо-професійними програмами ступенево або неперервно залежно від вимог оволодіння певною сукупністю умінь та навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності» [3, с. 5]. Закон України «Про вищу освіту» передбачає створення всіх відповідних умов для самореалізації та самоствердження особистості, забезпечення потреби суспільства у кваліфікованих фахівцях.

У Концепції педагогічної освіти зазначено, що її основне завдання – «професійна підготовка педагога, здатного забезпечити всебічний розвиток людини, як особистості і найвищої цінності суспільства» [6, с. 2].

У великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «підготовка» розглядається, як дія за значенням підготувати; запас знань, навичок, досвід і т. і., набутий у процесі навчання, практичної діяльності [1, с. 767]. Результатом підготовки є готовність, що трактується у вищевказаному словнику у двох значеннях, «як стан готового і бажання зробити що-небудь» [1, с. 194]. Готовність є важливою умовою успішного виконання будь-якої діяльності, особливо велика її роль у роботі педагога. Обумовлено це складністю і багатогранністю освітнього процесу

Під змістом підготовки розуміють систему педагогічних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення професійних функцій вихователя.

Питанням загальної професійної підготовки майбутніх педагогів присвячені дослідження А. Алексюка, В. Бобрицької, А. Бойко, О. Абдулліної, Ю. Бабанського, Л. Вовк, Н. Дем'яненко, А. Капської, Н. Кичук, Г. Козлакової, В. Кузя, В. Лугового, Е. Лузік, В. Майбороди, О. Мороз, Н. Ничкало, Д. Ніколенко, О. Олексюк, О. Пехоти, Л. Пуховської, О. Савченко, Р. Скульського, В. Семиченко, Р. Хмельюк, М. Ярмаченка та інші.

Проблему професійної підготовки майбутніх педагогів відображено працях сучасних українських вчених: І. Бега, В. Бобрицької, С. Гончаренка, Н. Дем'яненко, В. Лугового, О. Олексюк, О. Пехоти, Л. Пуховської, С. Сисоевої та інших.

Значним внеском у професійну підготовку педагогічних кадрів нової формації на засадах компетентнісно-орієнтованого підходу стали праці В. Анищенко, І. Бега, С. Гончаренка, І. Зязюна, Л. Кондрашової, О. Михайличенка, О. Сухомлинської.

Р. Скульський особливу увагу приділяє самоосвіті та вдосконаленню професійної підготовки учителя [5]. Дослідник підкреслює, що педагогічними передумовами самовдосконалення педагога є спеціальні знання та уміння, тобто теоретична та практична підготовка. Безперечно, самоосвіта, самовдосконалення спонукають майбутніх педагогів до саморозвитку й самовиховання.

У процесі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури нами виявлено, що в дослідженні змісту професійно-педагогічної підготовки вчителя-вихователя встановлено такі напрями:

– перший напрям характеризується розробкою професіограми, в якій визначається зміст, система теоретичних знань, перелік педагогічних умінь і навичок вчителя-вихователя (О. Абдулліна, А. Бодаков, Г. Балахнічева, С. Єлканов, В. Сластьонін, О. Щербаков, Л. Спирін);

– другий напрям характеризується дослідженням структури педагогічної діяльності (О. Ільїна, С. Єлканов, Л. Кондрашова, І. Коновальчук, Н. Кузьміна, Р. Скульський, О. Щербаков);

– третій напрям характеризується розробкою змісту, форм, методів формування теоретичних знань і педагогічних умінь (О. Абдулліна, Ю. Бабанський, І. Зязюн, В. Сластьонін).

Аналізуючи науково-педагогічну літературу, ми дійшли висновку, що підготовку поділяють на загальноосвітню, професійну та спеціальну. Загальноосвітня – це оволодіння загальноосвітніми знаннями. Така підготовка забезпечує студентам наукове пізнання і засвоєння педагогічної діяльності, закладає загальнотеоретичне підґрунття для подальшої самоосвіти і підвищення кваліфікації вчителя-вихователя. Професійна підготовка – оволодіння професійними знаннями, уміннями та навичками, які необхідні для успішного виконання професійної діяльності. Спеціальна підготовка – оволодіння спеціальними знаннями циклу спеціальних дисциплін. Студенти оволодівають глибокими і всебічними знаннями, уміннями та навичками, які необхідні для застосування в спеціальній галузі.

Знання – «категорія, що відображає істотні моменти зв'язку між пізнавальною діяльністю і практичними діями людини» [4, с. 64].

Невід'ємними якостями справжніх знань є їх систематичність, усвідомленість, осмисленість. Знання, виступаючи складовою світогляду людини, значною мірою визначають її ставлення до дійсності, моральні погляди й переконання, вольові риси особистості, характер [2]. Ми певні того, що знання – це засвоєння результатів пізнання дійсності, що виражаються у поняттях, судженнях, умовиводах, теоріях.

Ступінь оволодіння навичками та уміннями знаходяться в прямій залежності від знань основ наук. У педагогічному словнику за редакцією С. Гончаренка поняття «уміння» – це «здатність належно виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок. Уміння передбачає використання раніше набутого досвіду, певних знань; без останніх немає уміння» [2, с. 338]. Зазначимо, що педагогічні уміння і навички є важливим компонентом кваліфікаційної характеристики вчителя-вихователя, а їх формування – складовою частиною системи професійно-педагогічної

підготовки. На нашу думку, вивчення фахових дисциплін, виконання вправ і самостійних робіт, проведення практичних та семінарських занять виробляє у студентів уміння застосовувати знання на практиці. Отже, уміння – це форма функціонування теоретичних знань, виконання необхідних дій щодо поставленої мети.

Таким чином, професійне становлення майбутнього вчителя-вихователя в процесі його підготовки у вищій школі передбачає не тільки оволодіння певною сукупністю знань, умінь, навичок, але і його особистісне самовдосконалення, активізацію професійної позиції, виховання таких якостей, як комунікативність, тактовність, критичність тощо. Зазначимо, що фактором успішності його професійної діяльності виявляється сформованість, цілісність його особистості.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. гол. ред. В. Г. Бусел]. – К. : Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2004. – 1440 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Гончаренко С. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» // Освіта. – 2002. – № 12–13. – 20–27 лютого. – С. 1–14.
4. Психологічний словник / [за ред. В. І. Войтка]. – К. : Вища шк., 1982. – 214, [2] с.
5. Скульський Р. П. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної творчості: [монографія] / Скульський Р. П. – К.: Вища шк., 1992. – 135 с.
6. Концепція педагогічної освіти. – К., 1998. – 20 с.